

NOI INFORMAȚII PRIVIND EVUL MEDIU TIMPURIU ÎN ZONA CENTRALĂ A DOBROGEI

Cristina Paraschiv TALMAȚCHI

Rezumat: Articolul de față prezintă rezultatele cercetării de suprafață a ariei a trei așezări timpurii din epocă medievală. Acestea sunt situate în zona centrală a Dobrogei, mai puțin cunoscută pentru astfel de descoperiri; din punct de vedere administrativ ele sunt situate în teritoriul satelor Pantelimonul de Sus (punctul „Cartaș-cuptor Panaitescu”) și Târgușor (punctul „La est de sectorul zootehnic” și punctul „Casimcea- pod”), ambele situate în județul Constanța.

92 de fragmente ceramice au fost strânse din așezarea de la Pantelimonul de Sus, situată la sud-vest de cetatea Ulmetum, la circa 300 metri de aceasta, din care 64 de fragmente ceramice sunt arse oxidant și 28 arse reductor. 53 din primele piese (arse oxidant) sunt făcute din argilă comună (reprezentând opt buze, nouă funduri, o toartă, restul provenind din zona umărului sau a corpului de vas), nouă fragmente sunt din caolin (dintre care și o buză de vas) și două fragmente sunt făcute din argilă curată, fină. Din fragmentele din a doua categorie (arse reductor) patru fragmente provin de la o oală (partea superioară – buză și umăr), iar restul de la corpul altor vase.

Alte trei fragmente de lutiială coaptă au fost adunate din acest loc (pământ galben ars, cu rare impurități, ce provine de la o podea care prefigurează în profil), un fragment de chirpic ars (vitrificat) și două dopuri de amfore, unul din ele complet (cu diametrul de 6 cm și grosime de 1,9 cm) și unul fragmentar (cu o grosime de 1,9 cm); ambele dopuri sunt făcute din cărămidă.

Așezarea situată în punctul la „Est de sectorul Zootehnic”, la Târgușor se află la circa 0,700 km SE de stația de tren Târgușor (gară). De pe o suprafață de circa 200 m au fost strânse 54 de fragmente ceramice, din care: 47 arse oxidant (46 din argilă comună și un fragment din caolin) și șapte fragmente arse reductor (din pastă fină). De asemenea, tot aici a fost găsit un fragment de gresie, cu urme de folosire pe ambele fețe.

Așezarea medievală timpurie din punctul „La pod Casimcea” este situată la 5 km NE de stația de tren Târgușor și la 2 km NE de orașul medieval Ester, pe partea stângă a pârâului Casimcea, pe panta dealului. În această arie au fost găsite 297 de fragmente, din care 267 sunt arse oxidant (258 din argilă comună, cinci din caolin și patru din pastă curată, fină) și 30 de fragmente sunt arse reductor, precum și o fusaiolă. Aceasta din urmă a fost lcurată din peretele unui vas ars oxidant și are diametrul de 3,4 cm, iar grosimea de 0,9 cm.

Vasele modelate în argilă comună sunt reprezentate prin 43 de fragmente de buze, 12 funduri de vase și numeroase fragmente de părți din corpul recipientelor, ultimele elemente trădând și existența celorlalte categorii de ceramică (caolinoasă și reducătoare). În acest stadiu al cercetărilor cronologia acestor trei așezări este, evident, provizorie și poate fi făcută numai prin apelarea la analogii, singurul reper în în acest sens fiind materialul ceramic descoperit în situri cercetate sistematic și datat în asociere cu alte elemente.

Materialul din așezarea de la Pantelimonul de Sus prezintă unele similitudini cu materialele ceramice găsite în nivelul 2 de la Capidava (prima jumătate a secolului X, probabil și în perioada anterioară acestuia). Astfel, elementele decorative ce pot fi văzute pe ceramica arsă oxidant, ceramica cenușie decorată prin tehnica lustruirii din nivelul II al așezării dunărene prezintă, ca la Pantelimonul de Sus, doar linii verticale, cele dispuse în rețea apărând la nivelul următor.

Pentru materialul descoperit în așezarea de la Târgușor avem analogii la Istria – „Capul Viilor”. Mihai Bravu, Ghiolul Pietrei, Dinogeția-Garvăn, etc. Vase similare cu castronul ars reducător, descoperit în punctul „La pod Casimcea”, au fost găsite la Castelu, Zopalu și în necropolele de la Varna.

Comparând fragmentele strânse din cele două puncte de la Târgușor, constatăm o mare asemănare a pastei din care au fost modelate, ceea ce denotă ori un depozit de lut comun pentru ambele așezări, ori proveniența lor din același atelier de olar. În ambele puncte decorul este reprezentat de linii orizontale și în val; în ambele cazuri au apărut buze decorate cu brâu în val pe partea interioară. Aspectul ceramicii, elementele de decor, pasta cu multe fragmente de microprundișuri, prezența celor două categorii ceramice (oxidantă și reducătoare), ne determină, în acest stadiu al cercetării, să le considerăm contemporane.

Una a funcționat la punctul de confluență al Visternei cu Casimcea, iar cealaltă a funcționat la circa 5 km în amonte pe cursul primului râu, ceea ce a permis contacte între cele două habitate; așa cum bine se știe, văile râurilor reprezentau, în acea perioadă, adevărate „rețele de comunicație”.

În același timp, trebuie să menționăm că decorul în linii oblice de pe umăr dispuse în fascicul, alveolele sau înțepăturile sau decorul realizat cu roțița dințată nu apar aici; de asemenea, la ceramica gri nu avem linii dispuse în rețea. Nu sunt prezente vasele decorate cu smalt verde-oliv, și nici acelea din caolin cu suprafața vopsită sau pictată cu ocru.

Exceptând liniile oblice dispuse în fascicul, existente pe unele fragmente, celelalte observații legate de decor sunt valabile și pentru așezarea de la Pantelimonu de Sus.

Bazându-ne pe analogiile menționate mai sus și luând în considerație notațiile din ultimul paragraf, considerăm că așezările de ev mediu timpuriu de la Pantelimonu de Sus și Târgușor aparțin secolelor IX-X.